

Міністерство освіти і науки України
Інститут археології НАН України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Науково-дослідний Центр Буковинознавства (Чернівці)

III міжнародний науковий семінар

**АРХЕОЛОГІЯ БУКОВИНИ:
ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**присвячений 100-літтю від дня народження
відомого науковця Бориса Тимощука**

Тези доповідей

м. Чернівці, 13 грудня 2019 р.

Чернівці

Мехнодрук

2019

ОРГКОМІТЕТ

Добржанський О. В., д.і.н., проф. (*голова*)
Скорейко Г. М., к.і.н., доц. (*заступник голови*)
Моця О. П., д.і.н., проф., чл.-кор. НАН України
Чучко М. К., д.і.н., проф.
Пивоваров С. В., д.і.н., проф.
Михайлина Л. П., д.і.н., доц.
Возний І. П., д.і.н., проф.
Рідуш Б. Т., д.г.н., проф.
Петраускас О. В., к.і.н., ст.н.с.
Манігда О. В., к.і.н., н.с.
Ткачук Т. М., к.і.н.
Черновол Д. К., м.н.с.
Грига В. В.
Буйновська Є. В.
Боднарюк М. І.
Руснак О. В., к.і.н.
Калініченко В. А., к.і.н.
Ільків М. В., к.і.н. (*секретар*)

Археологія Буковини: здобутки та перспективи: Тези доповідей III міжнародного наукового семінару, присвяченого 100-літтю від дня народження відомого науковця Бориса Тимошука (м. Чернівці, 13 грудня 2019 р.). – Чернівці: Технодрук, 2019. – 176 с.

Тези доповідей наукового семінару присвячені актуальним питанням археології Буковини та сусідніх регіонів. Розглядається проблематика кам'яної доби, епохи палеометалу, раннього заліза, середньовіччя та раннього нового часу, а також історії вивчення, охорони та використання об'єктів археологічної спадщини, музеєфікації старожитностей краю. Результати досліджень представили науковці та краєзнавці з Чернівецької, Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської областей, Києва, Ужгорода, Луцька, Кам'янка-Подільського (Україна), Кишинєва (Молдова), Сучави (Румунія), Будапешта (Угорщина).

© Науково-дослідний Центр
Буковинознавства, 2019
© Автори, 2019

Виноградська К. Архітектурно-археологічні дослідження на території церкви Св. пророка Іллі у селі Суботів Черкаської області.....	34
Возний І. «Зернові» ями в господарстві населення Північної Буковини в X–XIV ст.	36
Горбаненко С. Палеоетноботанічні дослідження середньовічної кераміки з Хотинської фортеці.....	39
Грига В., Ємчук В. Дослідження на Чорнівському городищі в 2018 р.	41
Dergaciova L., Bodnariuc N. Descoperiri numismatice din Orșeni, Nordul Bucovinei	44
Добрянський В. Старожитності XII-XIII ст. поблизу Росохача на Тернопільщині та походження географічних назв давньоруського часу: міждисциплінарна взаємодія студій з археології та ономастики.....	48
Драгомирецька О. Олег Кандиба – археолог зі світовим іменем.....	51
Ignătescu S. Cercetări de dendrologie în corespondența dintre Ceslav Ambrojevici și Vasile Ciurea	54
Льків М. Дві датовані епіграфічні пам'ятки з кириличними написами з Хотинського замку.....	55
Льків М., Калініченко В., Пивоваров С. Залізні «наконечникоподібні гривни» зі слов'янського поселення Рідківці: до постановки питання	58
Калініченко В. Предмети озброєння дальнього бою із середньовічного поселення в Рідківцях: попереднє повідомлення	60

низку державних посад (Stoicescu, 1971). Під іменем Савин відомі також спатар, капітан, дяк, чернівецький староста тощо, можливе співставлення яких потребує окремого дослідження.

Обидва написи є цінними історичними джерелами з минулого Хотинського замку. Хронологічно вони доволі близькі між собою і вписуються в проміжок часу, коли пиркелабом у Хотині був Георгій Лозинський (1596-1610). Їх подальше вивчення потребує залучення фахівців з епіграфіки, палеографії, просопографії та архітектури. Подальші археологічні дослідження та обстеження наземних мурувань є перспективними щодо виявлення нових епіграфічних пам'яток, в т.ч. XV-XVII ст.

*Микола Ільків,
Віталій Калініченко (Чернівці),
Сергій Пивоваров (Київ)*

ЗАЛІЗНІ «НАКОНЕЧНИКОПОДІБНІ ГРИВНИ» ЗІ СЛОВ'ЯНСЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ РІДКІВЦІ:

до постановки питання

Між м. Чернівці та с. Рідківці, на території лісу та прилеглих лук і полів відомий комплекс слов'янських пам'яток (городище і поселення), які різняться з-поміж інших об'єктів райковецької культури насиченим культурним шаром і численним рухомим матеріалом. У першу чергу, це вироби з кольорового металу й, особливо, заліза: наральники і чересла, мотички-тесла, ножі, сокири, серпи, долота, коса, ножиці, свердло, молоток і ковадла, кліщі, кресало, деталі відер, наконечники стріл, пряжки тощо (Пивоваров, 2010). Частина з них була зосереджена у двох скарбах. Очевидно, що мало місце переважно їх місцеве виготовлення, оскільки розкопано рештки наземної споруди на зразок кузні, в т.ч. таблеткоподібний шматок прокованого металу в ній.

З-поміж знахідок із чорного металу зафіксовано понад два десятки різного роду стержнів, частина яких могла бути заготовками, скобами, частинами інших виробів тощо. Серед них чітко виділяються 6 видовжених стержнів-брусків однакової форми і близьких розмірів (рис. 1). Один кінець виробів – плавно загострений, з підпрямокутним профілем і округлими ребрами, інший – коротший і розплюснутий. Довжини брусків становлять 8,0; 7,8; 8,1; 8,2; 9,6; 9,7 см; профілі – 0,6×0,5 см; вага – орієнтовно 8 та 10 г.

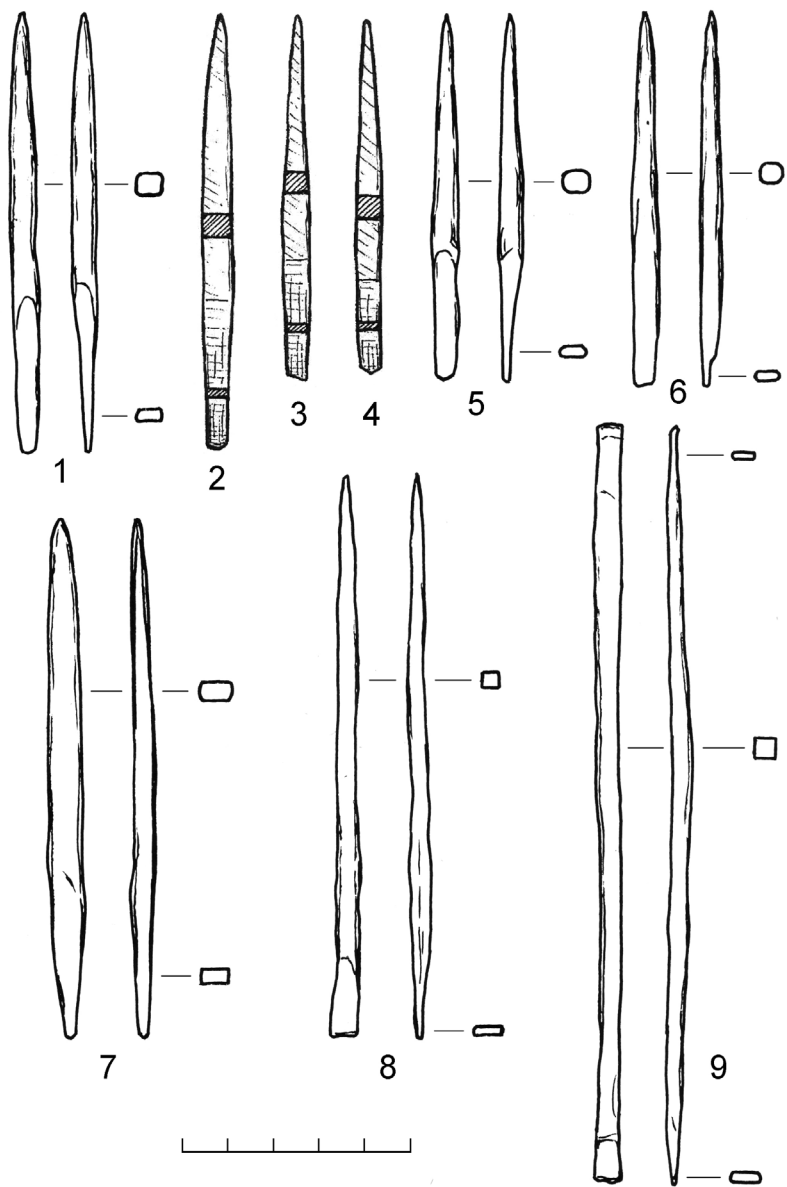

Рис. 1. Залізні «наконечникоподібні гривни» зі слов'янського поселення Рідківці.

Порівняно грубе виконання шляхом кування надає стержням вигляду заготовок-напівфабрикатів. Однак стандартизована форма й археологічні та історичні паралелі серед інших регіонів Європи дають підстави висловити припущення, що перед нами різновид немонетних форм грошей – «платила». Вони відомі у вигляді шкурок тварин, шматків тканини та різних залізних брусків на обширних землях середньовічних Русі, Поволжя, Великої Моравії, Полаб'я, Прибалтики, Польщі (Adamczyk, 2004). Особливо вивчалися поширені у Моравії залізні сокироподібні гривни.

Впродовж останніх років було виділено також «наконечникоподібні гривни» – видовжених форм стержні із завуженими кінцями, один з яких має прямокутний чи округлий профіль, а інший – клиноподібний. Вони відомі, зокрема, з території Сілезії, Мазовії, Чехії, Малопольщі, Моравії, Словаччини, де датуються переважно IX-X ст. (Wachowski, 1997; Kotowicz 2002). Як можливий варіант такого «платила» згадувалися знахідки із Судової Вишні (Лівох, 2019). Дослідники припускають, що вони з'явилися під великоморавським впливом (Ginalski, Glinianowicz, Kotowicz, 2013).

Таким чином, уніфікована форма та розміри залізних стержнів з поселення Рідківці (уроч. Стара Рогатка), а також аналогії на значній території країн Центральної Європи, дозволяють ідентифікувати їх з «наконечникоподібними гривнами». Очевидно, їх поява на поселенні теж пов'язана із великоморавським впливом, який простежується і на інших категоріях знахідок. Диференціація за метричними параметрами та датування стандартизованих залізних брусків вимагають окремого вивчення, однак їх хронологія цілком вписується в межі IX-X ст.

Віталій Калініченко (Чернівці)

**ПРЕДМЕТИ ОЗБРОЄННЯ ДАЛЬНЬОГО БОЮ ІЗ
СЕРЕДНЬОВІЧНОГО ПОСЕЛЕННЯ В РІДКІВЦЯХ:
ПОПЕРЕДНЄ ПОВІДОМЛЕННЯ**

Предмети озброєння є однією з найбільш яскравих і важливих категорій знахідок епохи середньовіччя. Вони виступають цінним джерелом для дослідження цілої низки питань з минулого населення Центрально- та Південно-Східної Європи. Їх вивчення дозволяє проаналізувати військову культуру середньовічного населення,

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**АРХЕОЛОГІЯ БУКОВИНИ:
ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Тези доповідей III міжнародного наукового семінару,
присвяченого 100-літтю від дня народження
відомого науковця Бориса Тимощука

м. Чернівці, 13 грудня 2019 р.

Комп'ютерна верстка – ***В.А. Калініченко***

*На обкладинці: фото Б.О.Тимощука, фібула та піч-кам'янка з поселення
Кодин, фрагмент слов'янського горщика із селища Гореча II (Чернівці).*

Підписано до друку 10.10.2019. Папір офсетний. Формат 60x84/16.

Ум. друк. арк. 10,23. Зам. № 38. Тираж 150 прим.

Видавець та виготівник: ПВКФ «Технодрук»

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №1841 від 10.06.2004 р.
58000, м. Чернівці, вул. І. Франка, 20, оф.18, тел. (0372) 55-05-85